

Tõendite lubatavuse ja usaldusvääruse hindamise lahutamise: kohtuniku vaatenurk

Mag. iur. Sten Lind

Tallinna Ringkonnakohtu kohtunik

On mõistetav, et tõendi lubatavuse vaidlustanud kohtumenetluse pool soovib saada võimalikult varases menetluse staadiumis selgust, kas kohus peab tõendit lubatavaks või mitte. Kohtu seisukohast ses küsimuses võib sõltuda kohtumenetluse pool(t)e taktika tõendite esitamisel. Tõendi vastuvõtmisest keeldumise korral võib tõendi esitanud pool soovida esitada teisi tõendeid, tõendi lubatavust vaidlustanud poolel võib omakorda mingi tõendi esitamise vajadus ära langeda.

KrMS § 286¹ lg 2 p 4 võimaldabki jätta kohtul lubamatu tõend vastu võtmata. Küsimus on aga selles, mida peab tegema kohtunik, kui ta alles otsuse tegemisel avastab mingi asjaolu, mis tingib tema hinnangul tõendi lubamatuse. Seisukoht, et tõendi vastuvõtmisega on kohtunik oma otsustuse teinud ning peaks sellest lähtuma, tähendaks sisuliselt kohtuniku sundimist tegema enda hinnangul vale otsust. Esmalt Riigikohus ja seejärel ka seadusandja kinnitasidki, et tõendi vastuvõtmine ei välista selle lubamatuks tunnistamist kohtuotsuse tegemisel. Kirjeldatud arengu paratamatu kaasmõju on see, et kohus pigem võtab tõendi vastu, et selle lubatavust hiljem nõupidamistoas kaaluda.

Kirjeldatud arengut toetab tõik, et tõendi lubatavust saab vaidlustada just kohtu otsuse peale esitatava kaebusega. Seega tähendaks tõendi lubatavuse üle otsustamise lahutamise muust tõendite hindamisest ning selle toomine menetluses ajaliselt ettepoole seda, et menetlusse tekib veel üks otsustus, mis peab olema iseseisvalt vaidlustatav. See omakorda venitab kriminaalasja arutamist, kuna edasine menetlus ootaks määruskaebemenetluse tulemust üle. On küsitav, kas sellest tulenev ressursi- ja ajakulu kaalub üles saadava kasu.

Eraldiseisev küsimus on see, kas tõendi lubatavuse ja usaldusvääruse hindamise eraldamine on vajalik, vältimaks võimalust, et tõendi formaalsest kõrvalejätmisest hoolimata võib sellest saadud info mõjutada kohtuniku hinnangut tõendite kogumile. Tõsiasi on see, et tõendi lubatavuse küsimuses seisukoha võtmine võib nõuda tõendi sisuga tutvumist. Seega ei oma siinkohal tähtsust see, millises menetlusstaadiumis kohus tõendi lubatavuse üle otsustab. Pigem on küsimus selles, kes otsustab tõendi lubatavuse üle. Teisisõnu: raske on näha lahendust, mis ei tähendaks tõendi lubatavuse üle otsustamise andmist teisele kohtunikule (kohtukoosseisule), millega kaasneks ka iseseisva kaebetee loomine. Seega eeldab püstitatud probleemi lahendamine veel suuremat ressursikulu ja ulatuslikumat praeguse menetluse põhimõtete muutmist. Et sellist lahendust kaaluda, oleks vaja esmalt selgust, kui suur on oht, et formaalselt kõrvale jäetud tõend võib siiski kohtulahendit mõjutada, ja kui paljusid kohtuasju see võib mõjutada.